

УДК 658.29:631.14

Шерман Євген Михайлович

аспірант

Херсонський національний технічний університет

Шерман Евгений Михайлович

аспірант

Херсонский национальный технический университет

Sherman E.

Postgraduate

Kherson National Technical University

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПРОЦЕСІВ ОПТИМІЗАЦІЇ
ОРГАНІЗАЦІЙНО – ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ХЕРСОНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

**ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПРОЦЕССОВ ОПТИМИЗАЦИИ
ОРГАНИЗАЦИОННО – ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА НА
ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ХЕРСОНСКОЙ
ОБЛАСТИ**

**BASIC PROCESS OF OPTIMIZING ORGANIZATIONAL AND
ECONOMIC MECHANISM IN THE FOOD INDUSTRY KHERSON
REGION**

Анотація: Висвітлено основні напрямки оптимізаційних процесів організаційно – економічного механізму на підприємствах харчової промисловості та обґрунтовано актуальність та доцільність даного методу в системі управління підприємствами.

Ключові слова: організаційно – економічний механізм, конкурентоспроможність, оптимізація, харчова промисловість, маркетинг, стратегічні ресурси.

Аннотація: Отображены основные направления оптимизационных процессов организационно – экономического механизма на предприятиях пищевой промышленности, а также доказана актуальность и целесообразность данного метода в системе управления предприятием.

Ключевые слова: организационно – экономический механизм, конкурентоспособность, оптимизация, пищевая промышленность, маркетинг, стратегические ресурсы.

Summary: The basic directions of optimization processes of organizational - economic mechanism in the food industry and the urgency and feasibility of this method in the management of enterprises.

Keywords: organizational - economic mechanism, competitiveness, optimization, food industry, marketing, strategic resources.

Успіхи та невдачі українських, а також пострадянських підприємств харчової промисловості слід розглядати як результат взаємодії цілої низки чинників: зовнішніх (попит на ринку послуг, рівень доходів населення, стан розвитку науки, техніки тощо) і внутрішніх (стратегія підприємства, принципи його діяльності, наявність ресурсів та їхнє раціональне використання, інформаційне забезпечення, маркетинг та інші). Здатність підприємства пристосовуватись до зміни технологічних, інформаційних, економічних та соціальних чинників – гарантія не лише його виживання в сучасних складних економічних умовах, але й успішної діяльності в подальшому. Налагоджена система інформаційного забезпечення дозволяє якнайповніше і достовірно охарактеризувати зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства, їх зміну, ухвалити оптимальне для кожної конкретної ситуації управлінське рішення. Все це усуває стан

невизначеності, знижує ризики в діяльності підприємств, забезпечує їх більш стійкий розвиток.

Таким чином, в умовах турбулентного зовнішнього середовища і в ситуації жорсткої конкуренції на перший план виходять задачі формування оптимізаційної моделі організаційно – економічного механізму функціонування підприємств галузі на основі ефективного інформаційно-комунікативного забезпечення.

У сучасних умовах надзвичайно динамічного середовища інформація відіграє все більш важливу роль як ресурс, і як товар, стає все більш релевантною у якості вхідного фактору виробництва. Мануель Кастельс називає інформацію сировиною, яка характеризує нову «інформаційно-технологічну парадигму» [12].

Інформаційні технології в харчовій промисловості в своєму розвитку пройшли довгий шлях, кожний етап якого характеризувався своїми засобами обробки інформації та інформаційними носіями. Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій характеризується наявністю розподіленої комп'ютерної техніки, програмного забезпечення з метою забезпечення виконання усіх функцій діяльності та управління підприємством, розвинутих комунікацій в межах структури підприємства та поза ним, діалогового режиму спілкування керівного персоналу з виконавцями, інтерактивного контролю якості виконаних операцій, інтернет-торгівлі тощо.

У останні десятиріччя істотно зріс обсяг доступної підприємствам інформації, а з впровадженням нових комунікаційних технологій швидкість доступу до інформаційних джерел, якими є інтернет-ресурси, періодичні видання, телебачення, державні установи, торгові асоціації, служби бізнес-інформації тощо, збільшилась у багато разів. Найбільш суттєвим за визначенням науковців є внесок інформації у створення конкурентної переваги підприємств [7]. Основним засобом підвищення конкурентоспроможності сучасних компаній стає широке застосування

комп'ютерів та інформаційних систем, яке, за думкою Мілана Желені, забезпечує підприємству сім основних переваг:

- 1) покращення і розширення обслуговування клієнтів;
- 2) підвищення рівня ефективності завдяки економії часу офісних працівників;
- 3) збільшення можливості навантаження та пропускної здатності;
- 4) підвищення точності інформації, і, як наслідок, зростання престижу підприємства і скорочення збитків, обумовлених помилками;
- 5) забезпечення необхідною інформацією у визначений час конкретних осіб завдяки можливості організації запиту та наявності інтерактивного режиму;
- 6) отримання керівництвом важливої інформації для планування, управління і прийняття рішень;
- 7) збільшення прибутку бізнесу.

Отже, результативність діяльності суб'єктів господарювання залежить від їх здатності генерувати, оброблювати і ефективно використовувати інформацію, процес управління якою визначається як отримання своєчасної, точної і необхідної інформації і передача її працівникам всіх рівнів.

На сучасному етапі більшість підприємств харчової промисловості України використовують інформацію переважно безсистемно, тоді як частка, яка припадає на функції інформаційного забезпечення, є досить вагомою. Успіх підприємства все більшою мірою залежить від того, наскільки є досконалою інформація, основне призначення якої полягає у створенні оптимальних інформаційних, організаційно-управлінських, нормативно-правових, матеріально-технічних та фінансово-економічних умов для ефективного функціонування підприємства як дієвого способу підвищення ефективності його діяльності в цілому.

Таким чином, актуальність та значущість інформаційно-комунікативного забезпечення в ефективному функціонуванні підприємств харчової промисловості є беззаперечною й стратегічно важливою в умовах

розв'язання завдань подолання кризових явищ у галузі та досягнення сталого економічного зростання.

Одним із базових умов формування стратегії подальшого розвитку вітчизняних підприємств галузі є формування дієвого організаційно-економічного механізму, здатного забезпечити на інформаційно-комунікативній основі ефективну роботу всіх активних ланок виробничого та обслуговуючого характеру, які в результаті дозволять отримати позитивні результати діяльності. Слід підкреслити, що універсальних алгоритмів для створення таких механізмів не існує, однак можлива адаптація загальних принципів, інструментів і стратегій реформування підприємств на базі поєднання технологічних та/або організаційних інновацій[11].

Мета нашого дослідження полягає в тому, щоб аналізуючи теоретичні положення організаційної діяльності і моделюючи механізми управління підприємствами обґрунтувати структурно-функціональні оновлення організаційно-економічного механізму на базі впровадження ефективних інформаційно-комунікативних технологій, що сприятимуть створенню передумов для інноваційного конкурентоспроможного розвитку підприємств у сфері харчової промисловості.

Для господарського комплексу Херсонської області, яка має яскраво виражений аграрно-промисловий характер спеціалізації, перш за все, ядром регіонального інноваційного промислового розвитку можуть бути аграрні підприємства та підприємства харчової й переробної промисловості. Вищенаведений у нашому дослідженні аналіз розвитку підприємств галузі регіону в повній мірі дозволяє стверджувати про наявний, але не використаний в повному обсязі потенціал підвищення ефективності їх функціонування на основі впровадження і використання передових інформаційно-комунікативних технологій.

Оскільки все більшу актуальність в інноваційній економіці набуває оновлення організаційно-економічних механізмів пропонуємо свою увагу зосередити на формуванні концептуальної моделі оптимізації організаційно-

економічного механізму на підприємствах харчової промисловості. Саме підприємства цієї галузі характеризуються швидкою окупністю вкладеного капіталу внаслідок особливостей виробничого процесу, швидкістю реагування на попит ринку, слугують каталізатором нарощення обсягів виробництва, зміни асортименту виробленої продукції суміжних галузей, а також виступають трансфер-фактором інноваційного промислового розвитку.

На наш погляд, необхідне уточнення і переосмислення саме поняття організаційно-економічного механізму. В умовах стрімкого розвитку та підвищення значущості інформаційних систем суб'єкт господарювання має швидко адаптуватися в частині оцінки та обліку умов невизначеності зовнішнього середовища, використання якої дозволяє здійснювати вибір напрямків ефективного проектування бізнес-процесів підприємства в межах території локалізації їхньої діяльності.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що концептуальна модель оптимізації організаційно-економічного механізму повинна базуватися на процесно-орієнтованому та кібернетичному підходах.

Кібернетичний підхід – це дослідження системи на основі принципів кібернетики, зокрема за допомогою виявлення прямих і зворотних зв'язків, вивчення процесів управління, розгляду елементів системи як якихось «чорних ящиків». За класичним визначенням кібернетики «чорним ящиком» називається система, для якої відомі входи і відповідні кожному з них виходи, реакції системи. Такий підхід є загальним і дозволяє вибирати найкращі рішення, які не задаючись питанням, як і чому це відбувається.

Процес управління в кібернетичному підході - частина управлінської діяльності, що включає формування системи комунікацій, розробку і реалізацію управлінських рішень, створення системи інформаційного забезпечення управління. Структура управління - сукупність стійких зв'язків об'єктів і суб'єктів управління організації, реалізованих у конкретних організаційних формах. Структура управління включає функціональні

структури, схеми організаційних відносин, організаційні структури та систему навчання або підвищення кваліфікації персоналу.

Конкуренентоспроможність в сучасному світі вимагає вирішення завдань оптимізації бізнес-процесів, скорочення витрат, підвищення якості продукції та лояльності клієнтів. В документації, яка присвячена регламентації інтерпретації процесного підходу, пропонуються різні варіанти визначення процесів. Так, за методологією IDEFO процес представляється у вигляді функціонального блоку, який перетворює входи на виходи при наявності необхідних механізмів (ресурсів) у керованих умовах. У процесно-орієнтованому підході категорія «механізм» відмежована від функції управління, тобто управління є головним генератором командних впливів, в той час як механізм - підлеглим, виконавчим, який забезпечує ресурсами реалізацію команди [14].

Зазначимо, що до складу харчової промисловості входять понад 40 спеціалізованих галузей, підгалузей і окремих виробництв. Усіх їх об'єднує єдність споживчого призначення виробленої продукції - продуктів харчування, що, в свою чергу, визначає специфічні вимоги до вихідної сировини, застосовуваної технології виробництва, матеріально-технічної бази та до персоналу.

Підприємствам харчової промисловості властивий ряд особливостей, які визначають їх виробничу структуру та організацію бізнес-процесів, а саме:

- 1) сезонність виробництва в галузях, а, отже, сезонність використання в них робочої сили і нерівномірне завантаження основних виробничих фондів протягом року;
- 2) високий рівень матеріаломісткості виробленої продукції, що вимагає врахування впливу економічного механізму на рівень використання сировинних та інших матеріальних ресурсів, економічного стимулювання підвищення якості сільськогосподарської сировини та кінцевої харчової продукції;

- 3) специфічний характер виробництва в ряді галузей, що виявляється в значних обсягах виробництва швидкопсувної продукції, що вимагає стислих термінів зберігання та реалізації;
- 4) матеріально-технічна база, яка обумовлює необхідність її насичення сучасною технікою, прогресивними технологіями як найважливішу передумову інтенсифікації господарювання на підприємствах галузі;
- 5) спрямованість виробництва на безпосереднього споживача, що робить харчову промисловість найбільш сприйнятливою до впровадження ринкових відносин, що впливають на організаційну структуру;
- 6) необхідність розширення асортименту продуктів харчування з подоланням різних організаційних бар'єрів, що виникають в процесі диференціації та диверсифікації галузі;
- 7) високі кваліфікаційні навички та вміння, які пред'являються до працівників, яким, через скорочення числа середніх спеціальних навчальних закладів даного профілю, доводиться навчатися безпосередньо на підприємствах.

Все це дозволяє узагальнити і запропонувати наступне визначення: організаційно-економічний механізм - це рівнодіюча, якісна і кількісна визначеність соціально-економічних взаємозв'язків та пропорцій між підсистемами підприємства, що забезпечує прийняття управлінських рішень, впровадження їх у життя, єдність і злагодженість ведення виробничо-економічних процесів на основі оптимального інформаційно-комунікативного забезпечення.

Для уточнення поняття «організаційно-економічний механізм» доцільно дослідити два механізми: економіко-нормативний та організаційно-управлінський. На нашу думку, це дозволить на стадії аналізу дослідити відмінні особливості цих механізмів, а на стадії синтезу – їх функціональну, структурну та правову єдність. На наше переконання, в організаційно-управлінській складовій механізму слід виокремити структурну основу системи управління, порядок здійснення функцій, інформаційно-

комунікативні зв'язки між підрозділами підприємства. Основним результативним виходом організаційно-управлінського механізму виступає прийняття та виконання рішень (серед нових питань) або технології ведення процесів (підготовчих, виробничих, комерційних) в умовах стабільно відпрацьованих схем організації взаємодії. В економіко-нормативний механізм входять наступні складові: структура власності, управління витратами, розподілення доходів, управління обов'язками та фінансовими потоками, а також використання економічних нормативів. Економічний механізм відповідальний за ринкову та конкурентну політику, систему цін, за інвестиції та стимули. Таким чином, вищенаведене дозволяє резюмувати: по-перше, що в цей механізм позиційно займає місце на стику структури, функцій і технологій управління; по-друге, про використання в цьому механізмі «рушійних пружин» – економічних важелів, які регулюють економічні процеси.

Концептуально механізм управління процесами розвитку промислового підприємства представлений в роботі як динамічний процес взаємодії структурно-системних компонент, ринкового, інституційного, методичного характеру, включаючи інструментарій стратегічного менеджменту (враховує вплив факторів зовнішнього оточення), що в цілому дозволяє гнучко й оперативно адаптувати бізнес-процеси до умов зовнішнього середовища і забезпечити ефективне функціонування господарюючого суб'єкта в контексті підвищення його конкурентоспроможності та посилення позиції на ринку[9].

Для уточнення поняття «організаційно-економічний механізм» доцільно дослідити два механізми: економіко-нормативний та організаційно-управлінський. На нашу думку, це дозволить на стадії аналізу дослідити відмінні особливості цих механізмів, а на стадії синтезу – їх функціональну, структурну та правову єдність. На наше переконання, в організаційно-управлінській складовій механізму слід виокремити структурну основу системи управління, порядок здійснення функцій, інформаційно-комунікативні зв'язки між підрозділами підприємства. Основним

результативним виходом організаційно-управлінського механізму виступає прийняття та виконання рішень (серед нових питань) або технології ведення процесів (підготовчих, виробничих, комерційних) в умовах стабільно відпрацьованих схем організації взаємодії. В економіко-нормативний механізм входять наступні складові: структура власності, управління витратами, розподілення доходів, управління обов'язками та фінансовими потоками, а також використання економічних нормативів. Економічний механізм відповідальний за ринкову та конкурентну політику, систему цін, за інвестиції та стимули. Таким чином, вищенаведене дозволяє резюмувати: по-перше, що в цей механізм позиційно займає місце на стику структури, функцій і технологій управління; по-друге, про використання в цьому механізмі «рушійних пружин» – економічних важелів, які регулюють економічні процеси.

Концептуально, механізм управління процесами розвитку промислового підприємства представлений в роботі як динамічний процес взаємодії структурно-системних компонент, ринкового, інституційного, методичного характеру, включаючи інструментарій стратегічного менеджменту (враховує вплив факторів зовнішнього оточення), що в цілому дозволяє гнучко й оперативно адаптувати бізнес-процеси до умов зовнішнього середовища і забезпечити ефективне функціонування господарюючого суб'єкта в контексті підвищення його конкурентоспроможності та посилення позиції на ринку.

Література

1. Дейнеко Л.В. Харчова промисловість України: ефективність використання виробничих ресурсів і кадрового потенціалу / Л.В. Дейнеко, Е.І. Шелудько; НАН України, ДУ „Ін-т екон. та прогноз. НАН України” – К. , 2013. – 120 с.
2. Бодяков О.П. Обоснование основных институций, направленных на повышение эффективности деятельности промышленных предприятий [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/obosnovanie-osnovnyh-institutsiy-napravlennoy-na-povyshenie-effektivnosti-deyatelnosti-promyshlennyh-predpriyatiy>
3. Продан О. Дерегуляція чи корупція? / Проект „Блогери проти корупції” за підтримки [Інститут масової інформації](#), організації [Freedom House](#) та [Посольства Норвегії](#) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nikorupciji.org/2013/10/20/derehulyatsiya-chy-korupsiya/>
4. Дерегуляція економіки принесе Україні 161 мільярд / Економічна правда [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2014/08/13/482811/>
5. Інтернет платформа EasyBusiness: Реформа регуляторної системи України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.easybusiness.in.ua/about>
6. Ефект від дерегуляції у харчовій галузі України складе близько 30 млрд грн. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://pishcheprom.rbc.ua/ukr/effekt-ot-deregulirovaniya-v-pishchevoy-otrasli-ukrainy-sostavit-13082014194900>
7. Гудима Р.Р. Дерегуляція бізнес-середовища України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnyk.ru/derzhavne-upravlinnya/4484-deregulyatsiya-biznes-seredovishcha-ukrajini.html>
8. Фрумін І. Л. Исследование некоторых проблем аграрной экономики методом кластерного анализа / И. Л. Фрумін, Е. В. Цветкова // Известия Челябинского научного центра. – 2007. - №4 (38). – С. 93-97.

9. Бююль А. SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей / А. Бююль, П. Цефель. – СПб.: ООО «ДиаСофтЮП», 2005. – 608 с.
10. Ченаш В.С. [Економічні основи процесу реструктуризації підприємств](#) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/No5/55-61.pdf>
11. Волот О.І. Харчова промисловість: сучасний стан та інформаційне забезпечення розвитку підприємств / [Вісник Чернігівського Національного Університету](#) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?id=22&j=3&task=arcl>
12. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. - М.: ГУ ВШЭ, 2000. - с. 77-78.
13. Статистичний бюлетень „Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах України” / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://marketing.vc/report>
14. Калініченко Л. Л. Інформаційне забезпечення процесів розвитку на промислових підприємствах / Л. Л. Калініченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 32. – 220 с.
15. Плєскач В. Л. Інформаційні системи та технології на підприємстві: підруч. / В. Л. Плєскач, Т. Г. Затонацька. – К.: Знання, 2009. – 520 с.
16. Атре Ш. Структурный подход к организации баз данных: пер. с англ. / Ш. Атре. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 317 с.
17. Дейнеко Л. В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень (проблеми теорії та практики) / Л. В. Дейнеко. — К. : Знання, 2006. — 331 с.